

УДК 347.73

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.3.20>

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ

Савенкова В.Г.,
*кандидат юридичних наук,
асистент кафедри фінансового права
НН інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
бізнес медіатор,
ORCID: 0000-0003-1472-5443*

Вихристенко Б.О.,
заступник керівника юридичного відділу «AB Exchange»

Савенкова В.Г., Вихристенко Б.О. Теоретико-правові підходи та практичні аспекти визначення віртуальних активів.

Природа віртуальних активів та їх нормативно-правове регулювання є викликом для нормотворців, адже самі віртуальні активи є новітнім явищем у сфері суспільних економічних відносин, яке суттєво відрізняється від усталених типів майна. Ринок віртуальних активів, що досяг значного розвитку за останні 10 років, становить інтерес для дослідження і з фіскальної точки зору, адже незважаючи на його значний об'єм, узгоджені підходи до оподаткування операцій, що здійснюються на такому ринку відсутні або перебувають на стадії розробки.

Значна кількість нових викликів, що постають перед законодавцем при визначенні податкового режиму операцій з віртуальними активами випливають з таких їх якостей, які категорично відмінні від інших видів активів. Віртуальні активи мають значну кількість підвидів, які з одного боку суттєво відрізняються один від одного, а з іншого боку поділяють спільні ознаки. Зокрема, найвідоміші віртуальні активи – Bitcoin, Ethereum є повністю децентралізованими, не мають конкретного емітента, не посвідчують жодних цивільних прав власника, та не мають забезпечення. З іншого боку, такі типи віртуальних активів як токени електронних грошей («стейблкоїни») або токени, пов'язані з активами є формою вираження цивільних прав, а саме прав вимоги до емітента. Таким чином, проблематичним є визначення того, застосування якого набору характеристик виокремить віртуальні активи поміж інших видів майна одночасно з врахуванням всього обсягу різноманіття самих віртуальних активів. Окрім того, операції з віртуальними активами відбуваються у формах, відмінних від операцій з грошовими коштами, цінними паперами тощо. Можливість суб'єктів зберігати, обмінювати, придбавати та відчужувати віртуальні активи без участі жодних фінансових установ чи інших посередників становить ще один виклик у нормотворчості, адже ускладнює застосування наявних методів контролю у сфері оподаткування. Окремою категорією проблем також є явище децентралізованих фінансів («DeFi»), яке усуває посередників не тільки із базових операцій з переміщення віртуальних активів, а і з складніших економічних операцій, таких як кредитна діяльність, позики, застава, деривативні контракти тощо.

Враховуючи вищевикладене, актуальність дослідження полягає у виникненні якісно нових категорій суспільних відносин, які, як і будь-які інші суспільні економічні відносини, вимагають правового врегулювання. Наявні наразі нормативно-правові інструменти не в змозі повністю охопити все різноманіття операцій з віртуальними активами, та надати відповідне, спеціальне їх регулювання.

Ключові слова: віртуальні активи, децентралізовані фінанси, заощадження, криптовалюта, електронні гроші, оподаткування, цифрова економіка.

Savenkova V.G., Vykhrystenko B.O. Theoretical and legal approaches and practical aspects of determining virtual assets.

The nature of virtual assets and their legal regulation is a challenge for policymakers, because virtual assets themselves are a new phenomenon in the field of social and economic relations, which is significantly different from established types of property. The market of virtual assets, which has achieved significant development over the past 10 years, is of interest for research and from a fiscal point of view, because despite its significant volume, agreed approaches to the taxation of operations carried out in such a market are absent or are at the stage of development.

A significant number of new challenges facing the legislator when determining the tax regime of operations with virtual assets arise from their qualities, which are categorically different from other types of assets. Virtual assets have a significant number of subspecies, which on the one hand are significantly different from each other, and on the other hand share common features. In particular, the most famous virtual assets - Bitcoin, Ethereum are completely decentralized, do not have a specific issuer, do not certify any civil rights of the owner, and do not have security.

On the other hand, such types of virtual assets as electronic money tokens («stablecoins») or tokens related to assets are a form of expression of civil rights, namely the rights of claim against the issuer. Thus, it is problematic to determine which set of characteristics to use to distinguish virtual assets from other types of property while taking into account the full range of diversity of virtual assets themselves. In addition, transactions with virtual assets take place in forms different from transactions with cash, securities, etc.

The ability of subjects to store, exchange, acquire and alienate virtual assets without the participation of any financial institutions or other intermediaries is another challenge in rulemaking, because it complicates the application of existing control methods in the field of taxation. A separate category of problems is also the phenomenon of decentralized finance («DeFi»), which eliminates intermediaries not only from the basic operations of moving virtual assets, but also from more complex economic operations, such as credit activities, loans, collateral, derivative contracts, etc. Considering the above, the relevance of the research lies in the emergence of qualitatively new categories of social relations, which, like any other social and economic relations, require legal regulation. Currently available regulatory instruments are not able to fully cover all the variety of operations with virtual assets, and to provide appropriate, special regulation of them.

Key words: virtual assets, decentralized finance, savings, cryptocurrencies, e-money, taxation, digital economy.

Постановка проблеми. Одним з основних елементів правового регулювання є визначення предмета та об'єкту такого правового регулювання. Оскільки правова норма є моделлю суспільних відносин, її структура повинна бути такою, яка чітко описує відносини, яких вона стосується. Станом на 2024 рік у правовій практиці відсутній єдиний підхід до визначення віртуальних активів, що негативно впливає на здатність держав та міжнародних організацій ефективно регулювати відносини, що складаються навколо операцій з віртуальними активами, в тому числі й в аспекті оподаткування.

Отже, **мета даного дослідження** надати аналіз теоретико-правових підходів до визначення віртуальних активів в різних галузях права. Окрім того, на нашу думку, варто представити огляд та надати коментарі щодо підходів до визначення віртуальних активів в законодавстві зарубіжних країн та України, проаналізувати коректність таких підходів.

Стан опрацювання проблематики. Актуальність дослідження підтверджує значний інтерес урядів країн світу та міжнародних організацій до теми врегулювання та оподаткування віртуальних активів. Зокрема, нормативно-правове регулювання на базовому рівні вже розробили такі країни як Франція, Литва, Естонія, Мальта, а щодо окремих питань оподаткування віртуальних активів нормативне забезпечення присутнє і в, зокрема, США, Австралії, Фінляндії, Ірландії тощо. Європейський Союз вже з 2024 року запроваджує комплексне регулювання діяльності у сфері віртуальних активів на підставі Регламенту «Markets in Crypto-Assets». В Україні з 2022 року ведеться активна розробка нормативного матеріалу, що результувала у Законі України «Про віртуальні активи» та декількох законопроектів що врегульовують їх оподаткування. Свої пропозиції щодо цих питань висувають такі організації як Міжнародний валютний фонд, G7 та Організація економічного співробітництва та розвитку, а остання розробила спеціальні правила для обміну податковими даними щодо віртуальних активів, як доповнення до системи CRS.

Академічна розробка правових проблем, пов'язаних з віртуальними активами знаходиться на початкових етапах, але тим не менш з вітчизняних дослідників ці питання знайшли відображення у працях, зокрема, С. Аксюкова, В. Бацуци, О. Даниленко, К. Некіт. Над дослідженням питань цифрової економіки, правового регулювання віртуальних активів, їх місця в публічних фінансах працювали також такі науковці як: О. Музика-Стефенчук, Д. Гетьманцев, Т. Ямненко. Особливий вклад в наукову розробку правових питань, пов'язаних з віртуальними активами зробив С. Грицай. З іноземних представників академічної спільноти, що долучилися до дослідження питань визначення, врегулювання та аспектів оподаткування віртуальних активів можна визначити, зокрема, Й. Вардойо, Т. Томчак, Є. Пієрлот, Р. Авелар, А. Аламсайа тощо.

Вклад основного матеріалу. Протягом XIX-XX століття основними формами платіжних інструментів були паперові гроші та перекази між банківськими рахунками. Розвиток телеграфного зв'язку в кінці XIX дозволив здійснювати банківські перекази без фізичного руху коштів чи інформації, а впровадження електронних платіжних систем в середині XX століття значно спростило транскордонні перекази, що призвело до значного збільшення їх обсягу та пришвидшило глобалізацію банківського сектору. Втім, такі платежі все ще відбувалися в межах банківської системи, що негативно впливало на швидкість та доступність платіжних послуг [1, с. 481].

Як реакція на розвиток інформаційних технологій та потребу в здійсненні швидких транзакцій без додаткових витрат в контексті інтернет-комерції, в 90-х роках XX століття почався розвиток електронних грошових субститутів різної форми. Одним з найвідоміших представників такого роду грошових субститутів є PayPal. Фактично замість обміну валютними цінностями, що обліковуються на банківських рахунках, емітенти грошових субститутів пропонують здійснення розрахунків в емітованих ними одиницях обліку, які є правами вимоги до таких емітентів номінованими в національній валюті [2, с. 57].

В якості реакції на значне розповсюдження електронних грошових субститутів, в понятійний апарат державної регуляторної політики було введено категорію “електронні гроші”. Так, одним з прикладів є Директива 2009/110/ЕС, яка регулює обіг електронних грошей в Європейському Союзі. За її визначенням, а також визначенням законодавчих актів інших країн, електронні гроші є правами вимоги, номінованими в національній валюті, що приймаються в оплату виключно емітентом таких грошей [3].

Однак, електронні гроші залишалися певним чином обмеженими, по відношенню до стрімкого розвитку глобальної економіки. По-перше, електронні гроші можуть використовуватися у своїй первинній формі, тільки в межах однієї фінансової установи (через характеристику “прийняття в оплату виключно емітентом”), і при здійсненні транзакцій за межами такої установи, транзакції здійснюються за допомогою традиційної фінансової системи у формі банківського переказу. По-друге, електронні гроші нерозривно пов'язані з національною валютою та фінансовою системою, довіра до яких значно знизилася в наслідок фінансової кризи у 2008 році. По-третє, здійснення транзакцій за допомогою електронних грошей вимагає посередника – установу-емітента електронних грошей, яка встановлює свої правила користування електронними грошима, зокрема перелік товарів та послуг що є забороненими до оплати за допомогою електронних грошей [2; 3].

Як реакція на проблеми, описані вище, у 2008 році був створений Bitcoin – перший представник нового класу активів, віртуальних активів. Відмінність віртуальних активів від інших форм приватних грошей полягає у декількох основних факторах:

- відсутність централізованого емітента. Емісія нових одиниць Bitcoin відбувається шляхом здійснення обчислювальних задач за допомогою комп'ютерної техніки. Таким чином, емітувати Bitcoin може будь-яка особа;
- відсутність забезпечення. Bitcoin не є забезпеченим жодним іншим активом, володіння їм не надає власнику будь-яких прав вимоги, чи інших майнових прав;
- децентралізована система обігу. Bitcoin існує в межах системи розподіленого реєстру, в рамках якої не вимагається жодних посередників між двома контрагентами для здійснення транзакції;
- псевдонімність. На відміну від банківських рахунків чи гаманців електронних грошей, користувачі Bitcoin ідентифікуються за допомогою випадково створеного набору цифр та букв, який ніяк не пов'язаний з їх особистістю [4].

Основна відмінність та визначна характеристика віртуальних активів як класу активів полягає в тому, що на відміну від фіатних та електронних грошей, при переказі віртуальних активів не

відбувається передачі даних про права вимоги до емітента електронних грошей, банківської установи чи будь-кого ще. Натомість сама інформація і є активом [4].

Поява Bitcoin як першого віртуального активу спричинила розвиток ринку віртуальних активів як принципово нового ринку, а також розробки та впровадження інших віртуальних активів. Деякі створені віртуальні активи повторюють принципи функціонування Bitcoin, прикладом таких є Ethereum [5]. Однак, є і приклади інших типів віртуальних активів, які посвідчують певні права власника, зокрема права вимоги до емітента (USDT), квазікорпоративні права (MKR) тощо [6]. Станом на березень 2024 р. загальний об'єм ринку віртуальних активів перевищує 2,5 трлн. доларів США. [7] Сутність Bitcoin та багатьох інших віртуальних активів, а саме: децентралізованість, відсутність конкретного емітента, відсутність “номінальної” вартості, відсутність офіційних організованих ринків тощо, є проблематичною для державного регулювання такого типу активів, а також оподаткування операцій, здійснених у віртуальних активах, та визначення бази оподаткування.

Так, на відміну від традиційних засобів трансферу майнових благ (платіжні системи, депозитарні установи тощо), для здійснення переказу віртуальних активів не вимагається наявність посередника. Транзакція може бути ініційована кожним користувачем розподіленого реєстру (“Blockchain”) і бути підтвердженою іншими учасниками такої мережі, без будь-якої участі централізованої установи посередника, клірингу тощо. Транзакції відбуваються напряму між віртуальними адресами користувачів в розподіленій мережі, які ті контролюють безпосередньо, без участі третіх осіб чи фінансових установ, та які створюються програмним шляхом, абсолютно анонімно, без застосування будь-яких заходів належної перевірки клієнтів (KYC) або заходів запобігання легалізації коштів отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму (AML/CFT) [8].

Як вже згадано, окрім повністю децентралізованих віртуальних активів також існують і інші типи, які мають ті чи інші ознаки централізації. Так, наприклад, існують “стейблкоїни” (або “токени електронних грошей” в термінології MiCA [25]), що мають конкретну юридичну особу емітента, та які заявляються емітентами як такі, що завжди мають ціну, еквівалентну певному іншому активу – наприклад, долара США або золоту. Прикладом таких віртуальних активів є USDT та USDC. Емітент USDT – Tether International Limited, з Умов Користування якого випливає, що USDT не є ані цінним папером (або іншим фінансовим інструментом), ані електронними грошима, однак відповідно до п. 4 Умов, випливає що USDT фактично є правами вимоги до емітента, номінованими у національній валюті – доларів США, що відповідає визначенню електронних грошей [9]. Так, наприклад, відповідно до Закону України “Про платіжні послуги”, електронні гроші визначаються як “одиниці вартості, що зберігаються в електронному вигляді, випущені емітентом електронних грошей для виконання платіжних операцій (...), які приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж їх емітент, та є грошовим зобов'язанням такого емітента електронних грошей” [10]. Наведені вище характеристики дають підстави проводити паралелі між “стейблкоїнами” та електронними грошима, що і є однією з тенденцій розвитку державних підходів до віртуальних активів.

Спільною характеристикою централізованих та децентралізованих віртуальних активів є те, що в умовах анонімного зберігання та децентралізованого обігу, відстеження та контроль за транскордонними переказами є значно ускладненим. І хоча деякі юрисдикції (наприклад Литва, Франція [11, 26]) наразі запровадили регуляторний статус надавача послуг у сфері віртуальних активів, до яких висуваються вимоги як до фінансової установи, державні регуляторні органи, органи правозастосування та органи податкового контролю фактично не мають можливості здійснювати ефективний контроль за транзакціями, здійсненими у віртуальних активах за межами таких надавачів послуг [8].

Наявність узгодженого та єдиного визначення поняття є важливим як для законотворчої діяльності, так і для правозастосування. Визначення є тою частиною норми, що, зокрема, вказує на предмет правового регулювання, а отже від його застосування залежить ефективне виконання всієї норми. С. Грицай зазначає, що погодження концептуального розуміння та термінів всіма відповідними державними органами має наслідком, зокрема, уникнення подвійних зусиль, неузгоджених дій, підвищення ефективності роботи державних органів, підвищення ефективності виявлення та розв'язання проблем [12, с. 92]. Іноземні дослідники, зокрема Y. Wardoyo, D. Napsari зазначають, що відсутність чіткого визначення віртуальних активів створює передумови для ухи-

лення від оподаткування, відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом, фінансування тероризму [13, с. 60]. F. Hampl зазначає, що оподаткування операцій з віртуальними активами повинно ґрунтуватися на фактичній правовій природі віртуальних активів. Відповідно, чітка дефініція віртуальних активів та їх типів є надзвичайно важливим, для визначення типу операцій та обрання відповідного податкового режиму [14, с. 2].

Втім, як зазначає С. Аксюков, наразі відсутній уніфікований доктринальний підхід до визначення сутності віртуальних активів [15, с. 260].

Терміни «криптовалюта», «віртуальні активи», «крипто-активи» наразі використовуються взаємозамінно як в загальному вжитку, так і у вітчизняній науковій літературі і законодавстві. Так, Словник української мови Українського мовно-інформаційного фонду НАН України приводить визначення «криптовалюти» як «Цифрова валюта, яка функціонує в Інтернеті й не має централізованого обліку та управління» [16]. Закон України «Про віртуальні активи» натомість, використовує саме термінологію «віртуальний актив». В цій роботі, надалі використовується термін «віртуальний актив» в цілях єдності поняттєвого апарату з вітчизняним законодавством.

Вітчизняні дослідники зазначають, що з точки зору природно-технологічної сутності віртуальні активи є цифровим математичним кодом, що несе в собі інформацію про монету, не (завжди) має централізованого емітента, не існує в межах матеріального світу [27, с. 54].

З точки зору доктрини цивільного права, позначення «віртуальний актив» призводить до порівняння характеристик останнього з характеристиками речі. Втім, цивільна дефініція речі позначає саме об'єкт матеріального світу, що впливає, зокрема зі ст. 179 Цивільного Кодексу України. Втім, як зауважує К. Некіт, такий підхід не є оптимальним, через те, віртуальні активи не є предметом матеріального світу, і відповідно не можуть бути включені в категорію речі [27, с. 54].

Віртуальні активи, до прикладу Bitcoin, за своїми фактичними ознаками є певною сукупністю інформації, що існує виключно в цифровому вигляді в межах комп'ютерних мереж [4]. Так, Н. Башурин вказує на сталий, зокрема застосований в Цивільному Кодексі України, підхід до приватноправової сутності інформації, що складається з трьох аспектів 1) як особисте немайнове благо; 2) як результат творчої, інтелектуальної діяльності, тобто як об'єкт виключних прав; 3) як інформаційний продукт, ресурс, документ, тобто об'єкт, який може бути інформаційним товаром і предметом будь-яких правочинів, з урахуванням особливостей і специфіки його як об'єкту особливого роду [28, с. 122]. Отже, як видно з наведеного визначення, віртуальні активи, як інформація, не відповідають приватно-правому розумінню інформації, адже воно звертає цінність інформації як продукту творчої діяльності людини, і відповідно об'єкту права інтелектуальної власності, тобто такої інформації використання якої й має цінність. Віртуальні активи натомість не є продуктом інтелектуальної діяльності людини, та в межах сформованих соціальних відносин мають цінність як активи *per se*, поза межами контексту права інтелектуальної власності [20, с. 54]. Цінність запису про наявність віртуальних активів на «гаманці» має цінність сама по собі, а не через можливість корисного використання такої інформації. Як зазначає С. Грицай, віртуальні активи не мають особливої матеріальної чи цифрової форми, та є числом, що позначає кількість даних розрахункових одиниць [21 с. 94].

На нашу думку, некоректним буде й аналогія з електронними чи цифровими грошима. Так, попри те, що обидва зазначених види грошей існують в цифровому вигляді, у формі запису кількості розрахункових одиниць, а у випадку з цифровими грошима (CBDC) ще й з використанням технології розподіленого реєстру, вони мають іншу приватноправову природу. Електронні гроші мають цінність як грошові зобов'язання емітента, а цифрові гроші є формою окремого виду майна – валюти, що емітується центральним банком. Отже, в наведених прикладах, інформація сама по собі не має цінності, як у випадку з віртуальними активами, а натомість передає інформацію про зобов'язальні правовідносини (права вимоги до емітента електронних грошей) або майно (гроші).

Отже, віртуальні активи, з точки зору цивільної доктрини не є ані об'єктами права інтелектуальної власності, ані об'єктами матеріального світу, ані грошима, ані майновими правами. Це, на думку К. Некіт, призводить до постановки питання про існування віртуальних активів як майна *sui generis*, тобто особливого роду або цифровою річчю [27, ст. 55]. Останній підхід наразі застосовано й у Цивільному Кодексі України – ст. 179-1 визначає віртуальні активи, як активи особливої категорії – цифрові речі. Так, ця категорія визначається як «благо, що створюється та існує виключно у цифровому середовищі та має майнову цінність», а серед прикладів цифрових речей

наведено віртуальні активи та «цифровий контент». [9] Втім, деталізації щодо правового режиму цифрових речей не наведено, а об'єднання віртуальних активів з «цифровим контентом» видається проблематичним, адже як зазначено вище, віртуальні активи не відповідають ознакам об'єктів інтелектуальної власності. Окрім того, як зазначає О. Даниленко, така концепція є проблематична також з точки зору поділу благ на матеріальні та нематеріальні. Як зазначає дослідник, зазначена стаття Цивільного Кодексу України відносить цифрові речі, і відповідно віртуальні активи, до матеріальних благ, при, тому що відповідно до визначень поточного Закону України «Про віртуальні активи», віртуальні активи належать до нематеріальних благ [22, с. 151]. Окрім того, віднесення до цифрових речей цифрового контенту також не є оптимальним, позаяк, у науковій літературі, зокрема у працях І. Спасібо-Фатєєвої зазначається що такий вид майна зберігає свою нематеріальну природу [23]. Отже, зважаючи на це, О. Даниленко вважає, що віртуальні активи (і цифрові речі в цілому) повинні бути віднесені до нематеріальних благ, а ст. 179-1 включена до відповідного розділу Цивільного Кодексу України [22, с. 151].

На наш погляд, адаптація чинної концепції для застосування до віртуальних активів не є оптимальним рішенням, адже віртуальні активи не відповідають як визначенню матеріальних благ – оскільки вони не є об'єктом матеріального світу, так і нематеріальних благ, як описано вище. Окрім того, як зазначає С. Аксюков, включення поняття «цифрова річ» в розділ Цивільного Кодексу України «13. РЕЧІ. МАЙНО», що створює співвідношення «ціле-частина» між поняттями «річ» та «цифрова річ» не узгоджується з усталеною позицією доктрини цивільного права, щодо визначення речі як об'єкту матеріального світу [15]. Однак і віднесення віртуальних активів до нематеріальних благ критикується дослідником, з причин проблематичності застосування усталених в обігу віртуальних договорів типів цивільних відносин (купівля-продаж, міна, застава) до нематеріальних благ [15, с. 261, 262]. Так, зокрема М. Бацуца пропонує підхід до віртуальних активів, який визначає їх як об'єкти майнових прав, виражені сукупністю даних в електронній формі та поширювані у розподіленому реєстрі або в інший спосіб, наділені власною цінністю, не прив'язаною до реальних (фіатних) коштів або матеріальних активів [24, с. 32–35]. С. Грицай зазначає, що з метою уникнення недосконалості дефініції, та уникненню непорозумінь та невизначеності у правозастосуванні, варто сфокусувати зусилля на удосконаленні окремого статусу або розширенні чинних дефініцій Цивільного Кодексу України, та узгодженні такої дефініції з іншими нормативно-правовими актами [21, с. 248]. На нашу думку, зважаючи на викладене вище, варто відносити віртуальні активи до окремої категорії майна, оскільки їх властивості значно відрізняються від властивостей майна, що на даний момент врегульовано цивільним законодавством України. Такий підхід дозволить застосовувати до правочинів з віртуальними активами особливі правила, що відповідає їх особливій природі.

Висновки. Віртуальні активи є складним та багатогранним явищем, яке, як описано вище, значно відрізняється за своїми ключовими ознаками від існуючих типів майна. Оскільки віртуальні активи існують виключно у нематеріальній формі у вигляді записів в розподіленому реєстрі, а також не мають конкретного емітента, вони неефективно описуються наявним категоріальним апаратом у сфері цінних паперів та електронних грошей.

Так, одною з ключових відмінностей віртуальних активів є те, що цінні папери та електронні гроші є правовою формою вираження зобов'язальних правовідносин що виникають між суб'єктами права – між емітентом такого інструменту та його власником. Натомість децентралізовані віртуальні активи не свідчать про наявність будь-яких відносин між власником, емітентом чи будь-якими третіми особами. Так, в електронній системі обліку електронних грошей будь-який конкретний запис не має майнової цінності, адже він лише вказує на існування правовідносин, які, в свою чергу, і мають таку цінність (в якості майнових прав вимоги). Віртуальні активи ж натомість є такою інформацією яка має майнову (ринкову) цінність сама по собі, без будь-якого зв'язку із зобов'язальними правовідносинами.

Отже, як обґрунтовано вище, аналогія з електронними грошима чи цінними паперами не є оптимальною через ґрунтовні відмінності в фактичній та правовій природі віртуальних активів. Класифікація віртуальних активів як інформації, тобто об'єкту майнових прав інтелектуальної власності, також не відповідає їх сутності. Так, віртуальні активи хоч і є інформацією, не є результатом творчої діяльності людини. Окрім того, цінність об'єктів інтелектуальної власності впливає з можливості їх корисного використання, в той час, як запис в розподіленій мережі не має будь-якої цінності сам по собі.

Натомість як зазначалось, в наукових джерелах та законодавчих ініціативах розробляється напрямок виділення віртуальних активів в окремих клас активів (майна). Так, в Цивільному Кодексі України віртуальні активи віднесені до родової категорії цифрових речей. Такий підхід критикується вітчизняними дослідниками з декількох причин. По-перше, хоч в Кодексі й зазначається що віртуальні активи належать до категорії цифрових речей, ані визначення віртуальних активів, ані визначення цифрових речей в документі не наводиться. По-друге, термін цифрові речі вказує на певний зв'язок «ціле-частина» з категорією «речі». Втім, як зазначається у визначенні терміна «речі» в Кодексі, речами є об'єкти матеріального світу. Цифрові речі ж, і в частості віртуальні активи, не є об'єктами матеріального світу та існують виключно в нематеріальній формі.

Отже, зважаючи на викладене вище, можна зробити висновок, що в сучасній вітчизняній та зарубіжній правовій науці та правотворчій діяльності оптимальних визначень, які б точно описували сутність віртуальних активів, вироблено не було. На наш погляд, доцільним є виділення віртуальних активів як майна *sui generis*, та створення дефініції, що не є залежною чи похідною від визначень інших типів майна. Такий підхід дозволив би більш точно визначати предмет правового регулювання та забезпечив би дотримання принципу правової визначеності у правозастосуванні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Robinson G., Dörry S., Derudder B. Global networks of money and information at the crossroads: Correspondent banking and SWIFT. *Global networks*. 2023. Т. 23, № 2. С. 478–493. URL: <https://doi.org/10.1111/glob.12408>.
2. Sinambela E. A., Darmawan D. Strengths and weaknesses of using electronic money as a substitute for cash. *Journal of social science studies (JOS3)*. 2022. Т. 2, № 2. С. 56–68. URL: <https://doi.org/10.56348/jos3.v2i2.27>.
3. Directive on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions amending Directives 2005/60/EC and 2006/48/EC and repealing Directive 2000/46/EC: Директива Європ. Союзу від 16.09.2009 р. № 2009/110/EC. 2009. 16 верес. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2009/110/oj/eng>.
4. Nakamoto S. Bitcoin: a peer-to-peer electronic cash system. URL: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf> (дата звернення: 05.04.2024).
5. Buterin V. Ethereum: a next-generation smart contract and decentralized application platform. 2014. URL: <https://ethereum.org/en/whitepaper>.
6. MakerDAO. The maker protocol: makerdao's multi-collateral dai (MCD) system.: веб-сайт. URL: [https://makerdao.com/whitepaper/White%20Paper%20-The%20Maker%20Protocol_%20MakerDAO's%20Multi-Collateral%20Dai%20\(MCD\)%20System-FINAL-%20021720.pdf](https://makerdao.com/whitepaper/White%20Paper%20-The%20Maker%20Protocol_%20MakerDAO's%20Multi-Collateral%20Dai%20(MCD)%20System-FINAL-%20021720.pdf).
7. Coingecko – global cryptocurrency market cap charts. : веб-сайт. URL: <https://www.coingecko.com/en/global-charts>.
8. Union E. P. D. G. f. I. P. o. t. Cryptocurrencies and blockchain - Legal context and implications for financial crime, money laundering and tax evasion. LU : Publications Office, 2018. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2861/280969>.
9. Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV : станом на 8 берез. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
10. «Про платіжні послуги»: Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-IX : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1591-20> (дата звернення: 07.01.2024).
11. Code monétaire et financier : Кодекс Фр. Респ. від 16.12.1999 р. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006072026/2024-03-01.
12. Грицай С.О. Криптовалюта – чи може бути правовою дефініцією?. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. № 2. С. 92–97. URL: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.2.15>.
13. Wardoyo Y.P., Napsari D.R.I. Cryptocurrency Assets as Physical Collateral in Indonesia. *Jurnal Ilmiah Hukum LEGALITY*. 2023. № 31 (1). С. 59–71. URL: <https://doi.org/10.22219/ljih.v31i1.24190>.
14. Hampl F. Income tax aspects of cryptocurrencies – legal and young economists' view in the czech republic. *Balkans journal of emerging trends in social sciences*. 2020. Т. 3, № 1. С. 1–10. URL: <https://doi.org/10.31410/Balkans.JETSS.2020.3.1.1-10>.

15. Аксюков С. Поняття та природа віртуальних активів як об'єкту правового регулювання в господарській діяльності в Україні. *Аналітично-Порівняльне правознавство*. 2024. № 1. С. 258–263. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.45>.
16. Криптовалюта. *Словник української мови Українського мовно-інформаційного фонду НАН України*. URL: <https://sum20ua.com/?page=1430&searchWord=криптовалюта&wordid=221251>.
17. «Про віртуальні активи»: Закон України від 17.02.2022 р. № 2074-IX: станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2074-20>.
18. ОЕСР. A step change in tax transparency. 2009. URL: https://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/taxtransparency_G8report.pdf (дата звернення: 05.04.2024).
19. Havva V., Haponiuk M. Digital financial assets: definition and classification. *Economic analysis*. 2023. № 33. С. 238–246. URL: <https://doi.org/10.35774/econa2023.03.238>.
20. Міжнародний Валютний Фонд. Taxing Cryptocurrencies. 2023. 35 с. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2023/06/30/Taxing-Cryptocurrencies-535510>.
21. Грицай С.О. Криптовалюта – чи може бути правовою дефініцією?. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. № 2. С. 92--97. URL: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.2.15>.
22. Даниленко О.В. Щодо цифрових речей як нових об'єктів цивільних прав. м. Харків, 17 лют. 2023 р. Харків, 2023. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/19642>.
23. Нетипові об'єкти, збірка статей. / ред. І. Спасибо-Фатєєва. Kharkiv : EKUS, 2022. 261 с.
24. Бацуца В.М. До питання встановлення правової природи цифрових активів у сучасному цивільному праві. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2022. № 55. С. 32–35. URL: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2022.55.7>.
25. Regulation on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937: Регуляція Європ. Союзу від 31.05.2023 р. № 2023/1114. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02023R1114-20240109&qid=1709226775694> (дата звернення: 05.04.2024).
26. Lietuvos respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas : Закон Лит. Респ. від 17.06.1997 р. № VII-275: станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.41300/asr?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=255e8df5-ea6d-484f-99ea-3ff64706e900> (дата звернення: 05.04.2024).
27. Некіт К.Г. Віртуальні активи як різновид цифрових речей. *Часопис цивілістики*. 2022. № 45. С. 53–57. URL: <https://doi.org/10.32837/chc.v0i45.466> (дата звернення: 04.04.2024).
28. Башурин Н. Теоретико-правові аспекти розуміння науково-технічної інформації як об'єкта цивільних правовідносин. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. № 1 (25). С. 120–125. URL: <https://doi.org/10.35774/app2021.01.005> (дата звернення: 05.04.2024).